

Aportació de monedes catalanes inèdites al fòrum Numiscat (3)

X. SANAHUJA ANGUERA*

El fòrum virtual en català dedicat a la numismàtica, el Numiscat, fou creat el gener del 2008 i des d'aleshores no ha deixat de créixer. A finals del 2011 ja tenia amb prop de cinc-cents membres inscrits, uns cinc mil temes oberts i més de quaranta mil missatges publicats. L'adreça és:

<http://numiscat.foroactivo.com/>

Els administradors i els usuaris del fòrum permeten i celebren que algunes de les monedes comentades a la xarxa, inèdites fins avui en dia, siguin també publicades a *Acta Numismàtica* en benefici de tota la numismàtica catalana. En aquesta ocasió, el recull és format per vuit tipus inèdits o poc coneguts, d'època antiga, medieval i moderna.

DENARI DE GALBA DE TÀRRACO INÈDIT

En aquest cas es tracta d'un exemplar deteriorat, però que ens assabenta de l'existència d'un tipus inèdit fins ara. És un denari de l'emperador Galba encunyat a Tàrraco entre 68 i 69 dC. El tipus del revers és el de la figura que re-

* Investigador del Grup de Recerca Consolidat en Estudis Medievals "Espai, Poder i Cultura". Universitat de Lleida.

presenta la «Concòrdia de les províncies», ja conegut en denaris i en auris contemporanis. La novetat rau en la disposició del retrat de l'anvers, que en aquest exemplar mira cap a l'esquerra.

1. Galba, emperador romà, 68-69 dC. Denari d'argent.

Seca de Tàrraco (Tarragona)

a/ Cap de Galba llorejat a l'esquerra, globus al final de tot. Al voltant, llegenda SER GALBA - IMPERATOR que comença a les 11 h en el sentit contrari a les agulles del rellotge.

r/ Concòrdia dempeus mirant a l'esquerra, a la mà dreta porta una branca i a l'esquerra una cornucòpia. Al voltant, llegenda CONCORDIA PROVINCIARVM, poc visible, que comença a les 7 h en el sentit de les agulles del rellotge.

Pes: 3,30 g. Ø: 18,5 mm. Inèdita. Semblant a Villaronga/Benages 4164, però amb el cap més petit i mirant a l'esquerra.

Font: Omar Sancho.

EL DINER DE MALLORCA DELS LLIRS D'ALFONS EL MAGNÀNIM

No es tracta d'una peça estrictament inèdita perquè el mateix Àlvar Campaner ja la va repertoriar a la seva *Numismática balear*. Des d'aleshores, la seva existència ha anat arrossegant-se pels diferents catàlegs de referència. Mai, però, se n'havia vist cap exemplar, ni tan sols en forma de dibuix. Algun dia havia d'aparèixer un exemplar d'aquesta rara emissió. És el següent.

2. Regne de Mallorca. Alfons el Magnànim, 1416-1458
Diner. Marca llirs (mestre Desportell, 1425-1431)

a/ Cap coronat de front, als costats liris, tot dins orla interior de punts. Al voltant, llegenda ALFONSVS DEI GRACIA REX.

r/ Creu llatina dins orla d'interior de punts que la talla per la base. Al voltant, llegenda ARAGONUM-ET MAIORICARUM o similar, poc visible.

Pes: 0,4 g. Ø: 14 mm. Mai fotografiada. Campaner n. 8; Crusafont n. 2900.¹
Font: Reddis.

EMISSIÓ LOCAL INCUSA AMB ESPORTELLA

Una nova incusa local, probablement del segle XIV, sembla dur una heràldica personal. Al mig del camp hi apareix la representació d'una esportella o ensenya de pelegrinatge.² El símbol heràldic és el mateix que es pot observar esculpit (figura A) al sepulcre de Francesca de Saportella i Pinós († 1364), abadessa del monestir de Pedralbes, la qual feia servir un escut heràldic quarterejat d'esportelles i de pinyes.

La llegenda de la nova moneda incusa, però, no aclareix els dubtes sobre el concessionari i la població on va tenir curs. Les lletres visibles semblen apuntar un nom com ara G IOVA... després de la característica S, abreviatura de *sigillum*.

Figura A

3. Població desconeguda. Pugesca incusa. Segle XIV.

a/ Esportella dins orla interior. Al voltant llegenda + S [G I] OVA [...], poc clara.

Pes: -- g. Ø: 13,50 mm. Inèdita. Font: Ermengol VII

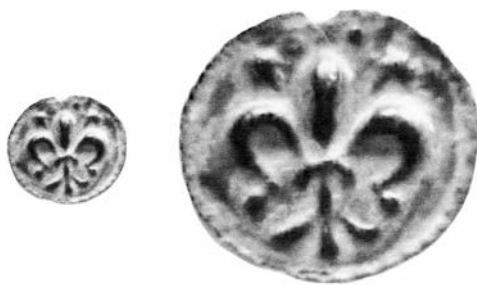
Font: www.gencat.cat.

1. Els catàlegs de referència són els següents: A. CAMPANER, *Numismàtica balear*, Mallorca, 1879; M. CRUSAFONT, *Catàleg general de la moneda catalana*, Barcelona, Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (Institut d'Estudis Catalans), 2009 (d'ara endavant esmentat com a Crus.).

2. Sobre el mot *esportella*, vegeu M. CRUSAFONT, *Medalles commemoratives dels Països Catalans*, Barcelona, Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (Institut d'Estudis Catalans), 2006, p. 96.

EMISSIÓ LOCAL INCUSA AMB FLOR DE LLIR

Poc es pot dir d'una incusa que du una flor de llir semblant a la flor dels florins, i que té unes dimensions semblants a altres incuses del segle XIV com les de Cubells o Fraga, per citar-ne només dues.

4. Població desconeguda. Pugesa (?) incusa.
a/ Flor de llir semblant a la flor dels florins. Sense llegenda.

Pes: 0,32 g. Ø: 16 mm. Inèdita.

Font: Jordi Vall-llosera.

EMISSIÓ LOCAL INCUSA AMB S CENTRAL

La vila de Sort (Pallars Sobirà) va emetre monedes incuses amb una gran S central, que duen el nom de la població ben visible. El nou tipus representat a continuació, però, no sembla fer referència a cap població emissora, sinó a un concessionari personal. El nom d'aquest personatge tampoc resulta fàcil de llegir: S(igillum) P. D(e) BENA[...]. Les interpretacions poden abastar un ampli ventall: Benasc, Benaciu, Beranui, Benages..., sense que es pugui descartar del tot que la població on havia de circular la peça fos Sort.

5. Població desconeguda. Pugesa (?) incusa.

a/ Lletra S dins orla central. Al voltant, llegenda + S P D BENA [...].

Ø: 14 mm. Pes: -- g. Inèdita.

Font: Ermengol VII.

SENYAL D'ARAM DE TREMP (?)

El tipus descrit a continuació no és conegut per un únic exemplar, sinó per una mitja dotzena. De fet, ja havia estat publicat per Crusafont,³ per bé que no ha estat inclosa al seu *Catàleg general*. Es tracta d'un senyal d'aram de diàmetre semblant als senyals del Pallars del comte Hug Roger II, i possiblement coetanis. Al mig hi ha una flor de llir dins cairó, disposada com a les pugeses de Lleida. La novetat rau en el fet que n'ha aparegut un exemplar amb algunes lletres clarament visibles i comprensibles. Continua havent-hi una llegenda per ara no desxifrada, per bé que es poden identificar clarament algunes lletres de factura gòtica, especialment tes, emes i es. L'atribució a Tremp continua sent plausible, però caldrà encara trobar exemplars de lectura més clara.

6. Població desconeguda, potser Tremp (Pallars Jussà). Senyal.

Segle xv. Aram.

a/ Flor de llir dins cairó, al voltant llegenda no desxifrada.

r/ Aparentment igual que l'anvers.

3. M. CRUSAFONT, «Més novetats sobre la moneda catalana local», *Acta Numismàtica*, núm. 37, (2007), p. 93-128 (d'ara endavant Crus.2).

Exemplars:

- 1 Pes: --g. Ø 21 mm. Font: Daniel González Ballvey (Crus.2 n. 27).
- 2 Pes: 5,45 g. Ø 23 mm. Font: Ermengol VII.
- 3 Pes: 5,2 g. Ø 23,5 mm. Font: Franc.
- 4 Pes: 4,1 g. Ø 23,5 mm. Font: Franc.

SENYAL DE PLOM D'ARBECA AMB ÀLIGA I CARD

L'enigmàtica sèrie de monedes locals d'Arbeca (Garrigues) continua ampliant-se. En aquesta ocasió el nou exemplar és de plom, com d'altres ja coneguts (Crus. 3640 i 3641), però combina el cap d'ocell a l'anvers amb la mata de card al revers. Aquesta combinació d'elements, ja la coneixíem en senyals d'aram (Crus. 3633 i 3637), però no pas en peces de plom. Avui encara continua sent un misteri la distribució cronològica de les peces arbequines conegudes, que per força deu alternar reversos amb mata de card i reversos amb la lletra te.

7. Arbeca. Senyal de plom. Segle XVI.

a/ Cap d'ocell a l'esquerra, amb un punt sota el bec.

r/ Mata de card.

Pes: 2,8 g. Ø: 19 mm. Inèdita.

Font: Segador.

PELLOFA DE TÀRREGA

Es tracta d'una nova varietat de pellofa atribuïda a Tàrrega, semblant a la número 2169 del llibre sobre la moneda local de Crusafont.⁴ L'estil de les dues peces és força similar, però canvia totalment la llegenda. En el tipus conegut hi ha força més lletres en el camp que en aquest nou tipus. Per ara, però, en cap dels dos casos podem interpretar el significat de les inscripcions. La descripció és la següent:

8. Tàrrega. Comunitat de preveres. Pellofa de llautó. Època indeterminada.

a/ Dues claus creuades sota una corona. Als costats de la intersecció de les claus hi ha dues lletres d'estil gòtic, R (?) i E. Als costats del camp hi ha quatre lletres més, d'estil semblant, ES a l'esquerra i DE a la dreta.

Pes: 0,30 g. Ø: 16 mm. Inèdita.

Font: Franc.

4. M. CRUSAFONT, *La moneda catalana local (s. XIII-XVIII)*, Barcelona, Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (Institut d'Estudis Catalans) i Diputació de Barcelona, 1990.